

STANICE BOUŘNÁ (A VĚKU DELŠÍ BÝVÁ DEN)

(1980)

I

(...) Už jí stáří sedí na hřbetě, pomyslel si. Tak jsme se dožili toho, že jsme dědek s bábou! Bůh mu přál zdraví, měl ještě dost síly, ale leta už se mu pořádně nakupila – šedesát a ještě rok navíc, už mu táhlo na dvašedesátý. Za dva roky mě můžou poslat do penze, řekl si Edygej vážně. Ale věděl, že do penze hned tak nepůjde, v tomhle kraji není tak snadné najít člověka na jeho místo – traťového obchůzkaře a opraváře, výhybkáře dělal jenom občas, když někdo onemocněl nebo šel na dovolenou. Ledaže by někdo stál o příplatek za práci v odlehlém místě bez vody. Ale to sotva. Jen si zkusíte někoho takového mezi dnešní mládeží hledat.

Aby někdo vydržel na sary-ozeckých železničních výhybnách, musí na to mít nátturu, jinak tu zajde. Step je obrovská a člověk malíčký. Step je lhostejná, té je všechno jedno, ať je ti zle nebo dobře, musíš ji brát takovou, jaká je, ale člověku není jedno, co a jak se ve světě děje, trápí se, souží, myslí si, že někde jinde, mezi jinými lidmi by mu bylo líp a tady je jen z vůle osudu... A proto se sám trať před tváří veliké neúprosne stepi, vyběhí se jako ten akumulátor ze Šajmerdenovy tůkoly. Jeho pán ho pořád četří, sám nejezdí ani jiné nenechá. A tak ten stroj nečinně stojí, a pak tumaš, nenaskočí, startu došly síly. Tak je to i s člověkem na sary-ozeckých výhybnách – když si nezvykne na práci, nezapustí ve stepi kořeny, neujme se, těžko tu vydrží. Někteří lidé se jenom dříví z vagónů a chytají se za hlavu – panebože, jak tady můžou lidi žít? Kolem je jenom step a velbloudi! A přece tu žijí, podle toho, kdo má kolik trpělivosti. Tři, nejvýš čtyři roky tu vydrží – a s pánembohem, nechají si udělat vyúčtování a jedou radši někam dál...

V Boranly-Bouřné zapustili na celý život kořeny jenom dva – Kazangap a on, Bouřný Edygej. A kolik jich tu za tu dobu prošlo! O sobě může těžko soudit, žil a nevzdával se, ale Kazangap tu neodpracoval čtyřiačtyřicet let proto, že byl hloupější než ostatní. Edygej by Kazangapa nevyměnil ani za deset jiných... A teď už není, Kazangap není...

Vlaky kolem sebe projely, jeden mířil na východ, druhý na západ. Kolejiště Boranly-Bouřné se na nějakou chvíli vyprázdnilo. A najednou bylo všechno kolem nahé –

hvězdy z tmavého nebe jako by jasněji zasvitly a vítr se bujněji rozběhl po svazích náspu, po pražcích, po štetu mezi slabě vyzvánějícími, poklepávajícími kolejniciemi.

Edygej do budky nešel. Zamyslel se a opřel se o sloup. Daleko vpředu, za trať, rozeznal mané obrysy velbloudů, pasoucích se ve stepi. Stáli v měsíčním svitu nehybně strnulí, čekali, až skončí noc. A Edygej mezi nimi poznal svého dvoubřehého velblouda s velkou hlavou – snad nejsilnějšího a nejrychlejšího v sary-ozecké stepi, kterému se říkalo stejně jako jeho majiteli – Bouřný Karanar. Edygej byl pyšný na to vzácné zvíře, i když nebylo lehké je zvládnout, protože Karanar zůstal atamem – Edygej jej v mládí nevykastroval, a pak už ho nechal.

Kromě jiných věcí, jež má zřítu udělat, si Edygej připomenul, že ráno musí přihat Karanara dříve domu a osedlat ho. Bude ho potřebovat pro pojízdky s pohřbem. A ještě ho napadaly všelijaké jiné úkoly...

(...)

Celá, jak tu ležela u velké železnice ve veliké sary-ozecké stepi, malíčký spojovací článek se soustavou jiných křížovatek, stanic, uzlů, měst, rozvětvenou jako kve-nosné cévy... Celá jako na dlani, otevřená všem větrům na světě, zvláště zimním, kdy řádí sary-ozecké metelice a zavalují po okna domy a železniční trať kopcí pevného, zmrzlého, nepoddajného sněhu... Proto se té stanici ve stepi taky říkalo Boranly-Bouřná a byl tu nápis ve dvou jazycích: Boranly – kazašsky, Bouřná – ruský...

(...)

Sněhy však roztály, vlaky projely, léta odplynula... Teď už na to nikdo ani nevzpomene. Bylo nebylo. Dnešní traťoví dělníci sem příjíždějí hromadně, jsou samý křík – celé kontrolní a opravářské brigády. Nejenže nevěří, nechápu, ani se jim nechce připustit, že by to bylo možné – sary-ozecké závěje a na trať pár lidí s lopatami! K smíchu! A někteří z nich se dokonce smějí – k čemu bylo třeba takhle se trápit, proč se zažíva zahrabávat? My bysme nic takového nedělali ani za nic! Měli jste radši odejít ke všem četřím, zvednout kotvy a jít jinam, přinejhorším jste se třeba měli přesunout na nějakou stavbu nebo ještě jinam, kde je všechno jak se patří. Tolik a tolik jsme odpracovali, tolik a tolik nám zaplatíte. A když je šturm, tak ať se seženou lidi a zaplatí jim předávky... Dělali jste, dědci, za zaplatěpánbůh jako blbci a jako hlupáci taky zemřete...!

(...)

„Aha... Tak teda starerj Kazangap tentononc!“

„Co jako?“

„No teda že umřel.“ Šajmerden se snažil najít vhodné slovo. „Jak bych ti to řekl... No tak uzavřel tentononc, svou životní pouť.“

„Jo,“ řekl stručně Edygej.

To je teda pitomec, pomyslel si, ani o smrti se nedokáže vyjádřit lidsky.

Šajmerden na chvíli utichl. V mikrofonu to ještě víc zaškvrkalo, zachrastilo, bylo slyšet dech. Pak Šajmerden zachraptil:

„Edytku, zlatičko, ty si ze mě jenom tentononc, nestřílej. Když zemřel, tak copak už... Já nemám lidi. Tak nač u něj potřebuješ vysedávat? Nebožtík tentononc, nevstane, myslím si...“

„A já se domnívám, že o tom nemáš asi šajni!“ rozčilil se Edygej. „Co je to – nesťhlej? Ty jsi tu druhéj rok, ale já s ním pracoval třicet let. Musíš si to uvědomit. Zemřel jeden z nás, tak ho nemůžem, nesmíme nechat samotnýho v prázdným domě.“

„A jak se, tentononc, dovří, jestli je samotnej nebo ne?“

„Ale my to víme!“

„No dobrá, jenom nekřič, tentononc, jenom nekřič, starej!“

„Já ti to vysvětluju.“

„Ale co po mně chceš? Já nemám lidi. Co tam budeš dělat, když je úplná noc?“

„Budu se modlit. Oblíknu nebožtíka. Pomodlím se za něj.“

„Pomodliš? Ty, Bouřnej Edygej?“

„Ano, já. Já se umím modlit.“

„No to je teda věc – šedesát let tentononc, sovětský moci.“

„Hele, nech toho, co s tím má co dělat sovětská moc? Za zemělly se lidi modlej odjakživa. Vždyť zeměl člověk, a ne nějaký zvíře!“

„No dobrá, tak se tentononc, pomodli, jenom ne moc nahlas. Pošli pro Dlouhýho Edylbaje, když bude chtít, tak přijede, tentononc, aby tě zaskočil...“

(...)

A vtom spartil kousek od sebe nějaké zvíře. Byla to liška. Oči jí svítily zelenavým mihotavým světlem. Stála vyplašeně pod telegrafním sloupem a nechystala se ani přiblížit, ani utéct.

„Co ty tu máš?“ zamumlal Edygej a jen tak jí pohrozil prstem. Liška se nepolekala. „Koukej! Nebo tě!“ A dupl.

Liška poodskočila, posadila se a otočila se k němu. Zdálo se mu, že se pozorně a smutně dívá, nespouštěla oči buď z něho, nebo z něčeho, co bylo vedle něho. Co jí tak mohlo přitahovat, proč se tu objevila? Snad jí přilákalo elektrické světlo, nebo přišla, protože má hlad. Edygejovi se její chování zdálo podivné. A proč by jí nevezal kámenem, když už je tady, když se mu kořist sama nabízí. Edygej nahmatal na zemi největší kámen. Zamířil, rozmáchl se – a nechal ruku klesnout. Upustil kámen k nohám. Dokonce se zpoil. Co jenom to člověku nevezle do hlavy?! Co je to za pitomost? Když se chystal lišku zabít, najednou si vzpomněl, jak mu někdo vykládal, snad někdo z těch, co sem načas přijeli, nebo fotograf, se kterým se bavil o bohu, ale ne, Sabižan mu to vyprávěl, chlap zatracená, pořád musí něco mít, jenom aby ho poslouchali, aby ty druhé překvapil. Sabižan, Kazangapův syn, mu přece jednou vyprávěl o posmrtném přesídlování duší.

(...)

(...) že v Indii lidi věří učení, podle kterého když člověk umírá, jeho duše se stěhuje do nějakého živého tvora, do jakéhokoli, třeba do mravence. A myslí si, že když si, ještě před svým zrozením, byl každý člověk ptákem, nějakým zvířetem nebo broukem. Proto je pro ně hřích zabít cokoliv živého, dokonce i hada, brejlovice, když jim přijde do cesty, nechají ho být, jenom se ukloní a ustoupí mu z cesty.

Jaké se na tom světě dějí divy. A kdoví, kolik je na tom všem pravdy. Svět je veliký a člověku není dáno, aby všechno znal. A tak si také pomyslel, když chtěl hodit po lišce kamenem – co když je v ní odedřka Kazangapova duše? Co když Kazangap,

který se převtělil v lišku, přišel za svým nejlepším přítelem, protože v hliněné chalupě je po jeho smrti prázdná, pustá?

„Asi už ztrácím rozum, řekl si. Jak můžu vůbec na něco takového myslet? Fuji! Úplně jsem zhloupl!“

Přece však, když se opatrně přiblížil k lišce, řekl jí, jako by mu mohla rozumět:

„Koukej jít, tohle není místo pro tebe, jdi si k sobě do stepi. Slyšíš? Jen jdi, jdi. Jenom ne támhle – tam jsou psi. Jdi si s bohem, jdi do stepi.“

(...)

Přeložil Vladimír Michna